

S DOBOU VSTŘÍČ

ZDENĚK HORENSKÝ



Zdeněk Horenský

S DOBOU
VSTŘÍC...

Tuto knihu věnujeme v budoucnost našim
vnučkám Emmě a Anně.



JAK MOJMÍR PROSPAL PŘÍJEZD OKUPAČNÍCH VOJSK

20. srpen roku 1968. Patnáctiletý Mojmir byl sám doma. Tedy doslova sám doma nebyl, odpoledne měl na návštěvě své kamarády, po jejich odchodu s ním zůstala jedna dívka, která mu pomáhala uklízet po mládežnické párty a potom se spolu ještě dívali na televizi. Ta dívka se jmenovala Ivana, velmi se mu líbila, a dost možná byl do ní ve svém věku patnácti let i zamilovaný. Zkrátka přišlo mu velmi vhod, že s ním zůstala s nabídkou pomoci s úklidem, když ostatní již odešli. V osm hodin večer v televizi běžel film „Řeka čaruje“. Chtěli jej stihnout od začátku, proto pospíchali, aby všechno zvládli. Stihli uklidit i pořádně vyvětrat, neboť za celé odpoledne bylo v bytě silně nakouřeno. No bylo jim patnáct, první cigarety, ochutnání alkoholu, a též i první lásky.

Jak to bylo s tím, že byl sám doma. Jeho rodiče odjeli na návštěvu k rodině do Rakouska a starší bratr měl noční směnu na železnici. Takže byl vlastně sám doma. Zhruba v polovině srpna měli návštěvu příbuzných z USA. Nebylo se co divit, psal se rok 1968, také oni mohli kupodivu už pár let jezdit na návštěvy příbuzných i do kapitalistické ciziny. Tetička z USA s dětmi pokračovala poté z Československa v cestě na další návštěvy, nejprve do sousedního Rakouska. Mojmirovi rodiče měli shodou okolností v té době také vyřízenou cestu do Rakouska, využili té příležitosti, a svezli se tam s ní autem. Tak 18. srpna všichni společně odcestovali. On toho roku ukončil

devítiletou školní docházku a měl před sebou poslední zbytek prázdnin před nástupem na střední školu. Samozřejmě si hodlal prázdniny ještě náležitě užít.

Úklid byl dokončen, do začátku filmu zbývalo pár minut, nachystali si k posezení nějaké pochutiny i nápoje, načež se pohodlně usadili. Film začal. Líbil se jim, nebyl přerušován reklamou, snad jen tím, že se chvílemi více soustředili na přítomnost toho druhého po svém boku. Film shlédli do konce, pak ještě jen tak spolu chvíli poseděli. Byli oba ještě hodně mladí a zřejmě si také byli vědomi toho, že jim nic neuteče a že určitě není ještě všem poklidným a pohodovým dnům a večerům konec. Aniž v tu chvíli tušili, že málem bylo všechno jinak. Kolem půlnoci Mojmír Ivanu doprovodil domů a zůstal tentokrát již opravdu sám doma. Erotiku v té době po půlnoci v televizi ještě nedávali, dostupný byl pouze striptýz v nočních barech a kavárnách, ty však v jejich malém městě nebyly, tak se rozhodl pro variantu odchodu do postele. Bylo již hodně pozdě a řekl si, že jej čeká další bezstarostný prázdninový den. Neměl ani zdání, že s tou bezstarostností přestřelil.

Druhý den ráno jej něco vyrušovalo ze spaní. Okno před ulehnutím zavřel, aby ho ráno nebudil křik dovádějících malých dětí a celkově nějaké to obvyklé ranní rušno. V té době ještě dokázal pospat velmi dlouho. Přesto ho ve spánku něco rušilo. Otevřel nejprve jedno oko, dostal do něj zásah paprskem slunce, pomalu otevřel druhé oko, situace se opakovala, slyšel vysílání místního rozhlasu. Hudba nehrála, pořád se tam jen něco povídalo, vypadalo to, jakoby pustili nějakou rozhlasovou hru. Do toho zaslechl silné zvonění zvonku. Uvědomil si, že jejich domovního zvonku. Nakoukl na hodiny. Bylo půl deváté. Protřel si

tedy obě oči zasažené slunečním svitem a začal se štrachat z postele. Zvonění neustávalo, ba naopak nabývalo na intenzitě. „Už jdu, už jdu,“ křikl směrem ke dveřím, i když to nemohlo být samozřejmě slyšet. Téměř popaměti se mu podařilo dostat se ke dveřím, otočit klíčem a dveře otevřít. Co nespatriil! Za dveřmi stála sousedka Černá s rukama nad hlavou a hlasitě lamentovala: „Panebože Mojku co jen budeš dělat, jsi sám doma, vaši jsou v Rakousku...“ „No to já přece vím, že naši jsou v Rakousku, a co bych měl jako dělat, vždyť už tam jsou několik dní.“ „Ale Rusi jsou tady, tanky jsou tady, Brežněv je poslal, ty neposloucháš zprávy? Panebože co jen budeš dělat, vaši jsou v Rakousku.“ To opakovala již podruhé. „Pusť si rádio a také televizi dokud ještě vysílá, v noci sem vtrhli Rusi,“ a bez dalšího vysvětlení odešla. Byl z toho jelen. I ve svých patnácti letech samozřejmě věděl, jaká byla politická situace. Pražským jarem žila celá země. Takže až před devátou hodinou 21. srpna 1968 si pustil televizi i rádio zároveň a doslechl se, že Československá socialistická republika je od nočních hodin okupována spojeneckými vojsky Varšavské smlouvy v čele se SSSR a občané že mají zachovat klid a nenechat se vyprovokovat. Spojenecká vojska a jimi prováděná okupace Československé socialistické republiky, to mu jaksi nezapadalo do sebe, ale vývojem politické situace naprosto chápal tu absurdnost a realitu. Je dost pravděpodobné, že byl jedním z posledních občanů ČSSR, ne-li úplně posledním, který se o okupaci dověděl. Nažhavlil magnetofon Sonet B3, a jal se veškeré dostupné zpravodajství natáčet. Během dopoledne ho přišli navštívit jeho kamarádi, intenzivně to společně všechno prožívali. Během několika minut Mojmír, nadaný textař a básník, složil text protest songu

inspirován Petrem Ulrychem, který to stihnul ještě v noci, a již ráno v rádiu jeho píseň vysílali. Byl 21. srpen roku 1968.

MOJMÍRŮV PŘÍBĚH Z MLÁDÍ

Město Vídeň si Mojmír velmi oblíbil, nikdy nezapomněl na dny a týdny tam prožité. Poprvé tam zavítal s rodiči ve svých dvanácti, poté o každých dalších prázdninách až do svých šestnácti. Potom nastala pauza dlouhých jedenácti let, kdy tam nemohl. V Československu nastaly velké politické změny, které mimo jiné prakticky znemožnily cestování na Západ. Studoval, měl před nástupem vojenské základní služby, též po jejím absolvování nemohl vycestovat a teprve po těch zmiňovaných jedenácti letech již jako ženatý muž se štěstím obdržel, kupodivu i bez protekce, devizový příslib. To město se stalo pro něj městem měst, to město v srdci Evropy, město na Dunaji, zkrátka jeho Vídeň. Nikdy přesně nevěděl, proč si Vídeň tak zamiloval, a to již od chlapeckých let. Když tam byl poprvé, tak tenkrát se ten pocit objevil a pak stále přetrvával. Pobýval vždy u příbuzných na nábřeží dunajského kanálu na Franz-Josefs-Kai v prvním Bezirku. Bylo to výhodné místo nacházející se téměř v centru města. Mojmír rád chodíval po Rotten Turm Strasse a Körtnnerstrasse k budově vídeňské opery, kromě rušných ulic si oblíbil i ty nejmenší uličky v centru města. Často se vydával na opačnou stranu přes most Schwedenbrücke po ulici Praterstrasse až do Prateru, kde se mu v těch skoro ještě dětských letech líbilo nejvíce. Asi v polovině této cesty, na náměstíčku Nestroy Platz, bylo tenkrát kino, ve kterém shlédl ještě před patnáctým rokem věku první mládeži nepřístupný film, *Nackt im Wilden Westen* se jmenoval, *Nahota na divokém Západě*, a on se na něj díval

s vykulenýma očima, neboť se tam na koních proháněly krásky s odhaleným poprsím. Takový, nebo jemu podobný, film v Československu viděl i málokterý dospělý a Mojmir měl zážitek jak hrom a námět pro vyprávění kamarádům po návratu z prázdnin.

Ve Vídni mu také bylo dopřáno se dvakrát zamilovat. Nejprve ve čtrnácti, do své o dva roky starší sestřenice, která bydlela u jejich tety Anny ve dvanáctém Bezirku. Trávil s ní hodně času na chatě ve Wienerwaldu, a při společně prožitých chvílích si také důkladně procvičil němčinu. Ve svých šestnácti letech, už coby student, se tam zamiloval do zralé ženy. O prázdninách, z kterých si část užíval opět ve Vídni, bydlela Agnieszka se svojí matkou u tety Máni, která pronajímala pokoje českým a polským turistům. Prožíval tam svou velkou lásku a nebýt množících se připomínek příbuzných jich obou a reálného pohledu na jejich vztah, bůhví jak by to dopadlo. Jak to také mohlo dopadnout jinak?! Jí mnoho nechybělo do třiceti let, jemu bylo šestnáct. Prožili spolu však mnoho šťastných dní, společně trávili prakticky veškerý čas při dopoledních i odpoledních procházkách. Poznali snad všechny parky a překrásná vídeňská zákoutí. Teta Máňa mu občas nepozorovaně podstrčila nějaké to kapesné, aby měli něco na přilepšenou. Večery pak většinou trávili v Prateru, kde si oblíbili útulnou hospůdku Zum Silbernen Bären, držíce se za ruce poseděli u dvou čtvrtek bílého vína a domů se vraceli až pozdě v noci a někdy ještě protáhli společné chvíle na lavičce u Dunaje. Ráno oba vždy dostali rádně vyhubováno, ale brzy i příbuzní měli snad pro jejich vztah pochopení. Agnieszka musela odjet domů dříve než Mojmir, i když předtím na mámě vyprosila pár dní pobytu navíc. Mojmir truchlil a

těžce se z toho vzpamatovával, nejčastěji v hospůdce Zum Silbernen Bären při vzpomínání. Pro rozptýlení též chodil ke dvěma dalším nájemníkům v bytě, a to ke dvěma bratrům. Teta je měla ráda. Jednomu říkala Džimi a druhému Many, neboť výslovnost jejich pravých jmen jí činila potíže, oba pak při řeči nazývala indiány nebo peršany. Džimi a Many byli studenti z Íránu, dřívější Persie. Jejich otec, ač majitel pistáciových plantáží a boháč, jim zásadně posílal peníze na studie pouze během školního roku, o prázdninách si museli poradit sami. Byli o pár let starší, pro Mojmir s jeho smutkem měli pochopení. Džimi si právě o těch prázdninách našel bohatou milenku, která si ho vydržovala, Many neměl to štěstí, tak nakonec na nějaký čas odjel za prací až do Norska. Studenti měli rohový pokoj, situovaný na konci chodby, což mělo výhodu v tom, že jejich okno bylo naproti okénku od koupelny. Když se některá z mladých nájemnic šla koupat a neuvědomila si, že má zatáhnout záclonku, měli pánové na co koukat. I Mojmir se občas na jejich pozvání přidal. Měli také gramofon a spoustu nádherných skladeb oněch šedesátých let. Veškeré jeho myšlenky však stále patřily jenom Agnieszce a chvílím s ní prožitých. Ještě dlouho po odjezdu z Vídně na ni nemohl zapomenout a vlastně na ni úplně nezapomněl nikdy.

PŘES HRANICE V ROCE 1969

Byly letní prázdniny a Mojmír část z nich trávil s babičkou na návštěvě ve Vídni. Byl začínající student, jeho babička již důchodkyně. V Rakousku byli na pozvání u rodiny a povolení dostali pouze na čtyři dny. Jeho strýc však mínil, že by neměl být problém, zajedou-li na československý konzulát a požádají o prodloužení pobytu. Úředník tehdejšího československého konzulátu v Rakousku jednal velmi slušně, sám nadhodil, že když Mojmír je student a jeho babička důchodkyně, že jim doma nic neuteče a pobyt bez problémů o několik dnů prodloužil. Sám se ještě zeptal, bude-li jim těch pár dnů stačit. Učinil nezbytný zápis do cestovních pasů a podotkl, že určitě nemají mnoho šilinků. Ještě připsal poznámku, že poplatek za prodloužení pobytu nebyl vybrán a sdělil jim, že jej mají uhradit na hranicích při návratu v československých korunách. Mojmír s babičkou si tedy ještě těch pár dní navíc v pohodě ve Vídni užili, i na výlet do Wienerwaldu zajeli. Stihli také navštívit další příbuzné, ale přišel ten den, kdy se museli vrátit zpět domů. Vybrali si pochopitelně nejvýhodnější vlakové spojení, tak aby vlak z Vídně odjížděl co nejpozději, protože k povolenému počtu dnů se připočítávaly ještě dva na cestu. Byly to pro ně prakticky další dny pobytu navíc, protože z Vídně domů to neměli daleko. Volba padla na poslední večerní rychlík, smůla ale byla v tom, že měl příjezd do stanice Břeclav těsně před půlnocí a oni si neuvědomili, že i při menším zpoždění by státní hranici prakticky překročili až následující den. Bylo to však v roce 1969. Probíhala celní

a pasová kontrola a pasový úředník si všiml, že mají v Rakousku prodloužený pobyt. Zaměřil se tedy více na jejich cestovní pasy, bedlivě zkoumal datum a došel k závěru, že vlastně překročili o jeden den prodloužený pobyt. Že se jednalo opravdu jen o pár minut, a právě kvůli tomu, že vlak měl zpoždění, to bylo pro něj v daném okamžiku nepodstatné. Trval na tom, že o jeden den překročili prodloužený pobyt. Bylo pro něj naprosto nepochopitelné, jak si to vlastně mohli dovolit, překročit ještě prodloužený pobyt a začal z toho dělat řádnou aféru. Jo, už byl rok 1969. Jejich záchranou před dalšími problémy snad z toho plynoucími bylo to, že z tmavého koutu vagónu se ozvalo: „Buďte rád, že se vůbec vracíte.“ Onen úředník se tím směrem jen zlostně ohlédl, cestovní pasy orazítkoval a při své horlivosti si ani nevšiml poznámky, že poplatek za prodloužení pobytu nebyl vybrán. Mojmír s babičkou se k tomu nehlásili, nebo si to v té pro ně nepříjemné situaci ani neuvědomili. Dodnes tedy Mojmír i jeho již nežijící babička dluží socialistickému Československu finanční částku v Kčs za prodloužení pobytu v Rakousku.